

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

Nota van Antwoord

Vergunningprocedure voor Baggeren vaargeul Paapsand Sud

Datum: 5 oktober 2026

Kenmerk: DGNV NV / 1084311881

INHOUD

		Kenmerk
1.	Inleiding	3 27021203
1.1	Projectomschrijving	3
1.2	Zienswijzen en adviezen	3
1.3	Wijze van beantwoording	3
1.4	Opbouw beantwoording zienswijzen.....	4
2.	Beoordeling	4
2.1	Verplichtingen Vogel- en Habitatrichtlijn, bescherming Natura 2000-gebieden, Wet natuurbescherming	4
2.2	Procedure.....	4
2.3	Zienswijze en beantwoording	5
2.3.1	Inhoudelijke Aspecten	5
2.3.2	Formele/ Procedurele aspecten	17
2.3.3	Wijzigingen	17
BIJLAGE		19

1. Inleiding

Deze nota van antwoord bevat een reactie op de zienswijzen die zijn binnengekomen naar aanleiding van het ontwerpbesluit voor de aanvraag op de grond van de Wet natuurbescherming voor het baggeren vaargeul Paapsand Sud door Rijkswaterstaat.

Kenmerk
27021203

1.1 Projectomschrijving

De vaargeul Paapsand Sud is gelegen in het Natura 2000 gebied Waddenzee binnen het Eems Dollard estuarium. Dit is een onderdeel van de vaargeul die de doorvaart naar de haven van Delfzijl mogelijk maakt. Deze vaargeul dient op diepte gehouden te worden om zo veilig de haven van Delfzijl te kunnen bereiken over het water. De vaargeul is ook van belang voor de doorgang richting Eemshaven en havens in Duitsland. Het op diepte houden van de vaargeul wordt gedaan door baggerwerkzaamheden. Door mitigerende maatregelen te nemen (zie korte beschrijving hieronder, of verdere uitwerking in H5E van de Passende Beoordeling, Bijlage 15 bij het besluit) worden significant negatieve effecten op de belangrijke natuurwaarden van de Eems- Dollard dat onderdeel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee, uitgesloten.

Mitigerende Maatregelen:

1. Inzet van de Airset alleen in de periode oktober t/m april.
2. Sleephopperzuiger is uitsluitend incidenteel als back-up optie toegestaan wanneer Airset niet gebruikt kan worden.
3. Enkel baggerspecie verspreid afkomstig uit de vaarweg Paapsand Süd.
4. Enkel baggerspecie die voldoet aan de Zoute-Bagger-Toets (ZBT).
5. Als binnen de vergunningperiode de Uniforme Gehalte Toets aangescherpt wordt worden deze resultaten per direct voorgelegd aan het bevoegd gezag.
6. Vermindering van het baggervolume met circa 63.000 m3 ten opzichte van de eerdere geplande situatie.

1.2 Zienswijzen en adviezen

Van 26 maart 2025 tot en met 7 mei 2025 hebben de aanvraag op grond van de Wet natuurbescherming voor het baggeren vaargeul Paapsand Sud en het desbetreffende ontwerpbesluit ter inzage gelegen. Een ieder kon naar aanleiding van het ontwerpbesluit een zienswijze indienen. Op het ontwerpbesluit zijn binnen de zienswijzentermijn 2 zienswijzen binnengekomen, waarvan 1 zienswijze van een natuurorganisatie en 1 zienswijze van een overheidsinstantie.

De ontvangen zienswijzen zijn geregistreerd. Aan de indieners die voor het einde van de terinzagelegging een reactie hebben ingediend, is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Aan de hand van het registratienummer (zie bijlage) kunnen de reactie en het antwoord daarop in deze Nota van Antwoord worden gevonden. Deze nota van antwoord wordt ook op de website van RVO gepubliceerd.

1.3 Wijze van beantwoording

In hoofdstuk 2 van deze Nota van Antwoord zijn de ingediende zienswijzen samengevat en van een reactie voorzien. Er is tevens aangegeven of en hoe met de zienswijzen rekening is gehouden. De behandeling geschiedt in tabelvorm waarin de zienswijzen worden behandeld op volgorde van aandiening. De tabel bestaat uit drie kolommen. De eerste kolom geeft het volgnummer aan. De tweede kolom geeft de zienswijze weer. In de derde kolom is de beantwoording opgenomen. In de bijlage zijn per volgnummer de registratienummers van de zienswijzen weergegeven.

In paragraaf 2.1 wordt nader ingegaan op onder andere de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Deze paragraaf maakt mede onderdeel uit van de beantwoording van de ingekomen zienswijzen.

Kenmerk
27021203

1.4 Opbouw beantwoording zienswijzen

De beantwoording van de zienswijzen in deze nota, hoofdstuk 2, is onderverdeeld in de volgorde zoals deze zijn ontvangen:

- 2.3.1 Inhoudelijke Aspecten
- 2.3.2 Voorschriften
- 2.3.3 Wijzigingen ten opzichte van het Ontwerpbesluit
- Bijlage zienswijze registratienummers

2. Beoordeling

2.1 Verplichtingen Vogel- en Habitatrichtlijn, bescherming Natura 2000-gebieden, Wet natuurbescherming

Verschillende indieners hebben opmerkingen gemaakt over de bescherming van Natura 2000-gebieden in het algemeen, de eisen die voortvloeien uit de Habitatrichtlijn en de Wet natuurbescherming.

Reactie

De bescherming van een deel van de Nederlandse natuurgebieden vloeit direct voort uit Europese richtlijnen, namelijk de Vogelrichtlijn (VRL) en de Habitatrichtlijn (HRL). Op basis van deze richtlijnen zijn Natura 2000-gebieden aangewezen. In de Aanwijzingsbesluiten voor de desbetreffende Natura 2000-gebieden zijn de doelstellingen voor het Natura 2000-gebied vastgelegd.

Op grond van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn - in de Nederlandse wetgeving terug te vinden in de artikelen artikel 2.7 en volgende van de Wet natuurbescherming - mag een plan of project in of buiten een Natura 2000 gebied niet worden vergund wanneer het 'significante effecten' voor een Natura 2000-gebied kan veroorzaken. Daarbij moet ook gekeken worden naar cumulatieve effecten met andere activiteiten. Een effect is 'significant' wanneer het een nadelig effect heeft op de natuurlijke kenmerken die het gebied geschikt laten zijn voor de soorten en habitattypen waarvoor zogenaamde Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

Sociaal-economische belangen mogen bij deze beoordeling geen rol spelen. Deze belangen kunnen wel een rol spelen bij het overwegen van uitzonderingen op het beschermingsregime via de zogenaamde 'ADC-toets' (artikel 6, lid 4), maar niet bij de uitleg en toepassing van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn.

2.2 Procedure

Voor deze aanvraag Baggeren vaargeul Paapsand Sud is de zienswijzeprocedure gevolgd die geregeld is in de Algemene wet bestuursrecht. Dat betekent dat de aanvraag natuurvergunning Baggeren vaargeul Paapsand Sud en het ontwerpbesluit ter inzage zijn gelegd en een ieder een zienswijze daarover kon indienen. De zienswijzen zijn zorgvuldig bestudeerd. In deze Nota van Antwoord zijn de zienswijzen beantwoord.

2.3 Zienswijze en beantwoording

2.3.1 Inhoudelijke Aspecten

Kenmerk
27021203

	Inhoudelijke aspecten	Beantwoording
1.	Indieners voeren aan dat de significantie van baggeren niet uit te sluiten is zonder een goede compensatie voor de negatieve effecten hiervan op de natuur. Dit wordt toegelicht aan de hand van voorbeelden.	Beantwoording van deze zienswijze vindt plaats bij de door de indiener genoemde voorbeelden (zie hierna).
2.	Indieners voeren aan dat verhoogde troebelheid funest is voor waterkwaliteit. Het veroorzaakt achteruitgang van de primaire productie van organische stoffen (biomassa) wat weer effecten heeft op het bodemleven. Eems Dollard verschilt met Waddenzee.	Bagger- en verspreidingswerkzaamheden veroorzaken vertroebeling van het water doordat slibdeeltjes in de waterkolom terechtkomen. Vooral fijne sedimentdeeltjes (slib) zorgen voor vertroebeling, terwijl grover sediment (zand) snel bezinkt en weinig bijdraagt. vertroebeling en sedimentatie kunnen effecten hebben op onder andere primaire productie van organische stoffen (biomassa) en daarmee op vissen, bodemdieren, filtervoeders en foeragerende vogels. De primaire productie door fytoplankton hangt af van zonlichtbeschikbaarheid en nutriënten (stikstof en fosfor), en fluctueert sterk over de seizoenen met ongeveer een factor 10 variatie tussen lage winteractiviteit en hoge zomeractiviteit. Filterfeederende bodemdieren zoals mosselen, kokkels, zwaardschedes, oesters en halfgeknotte strandschelpen voeden zich met verteerbare fracties – waaronder fytoplankton, bacteriën en verteerbaar detritus – die in het zwevend materiaal aanwezig zijn. Negatieve effecten van vertroebeling op deze soorten kunnen via de voedselketen doorwerken naar hogere trofische niveaus. In de Eems-Dollard is de primaire productie licht gelimiteerd door vertroebeling. Dankzij het nemen van mitigerende maatregelen, waaronder enkel baggeren in de wintermaanden en het reduceren van het baggervolume, vindt er een reductie van het slibgehalte plaats wat leidt tot toenemende primaire productie in de zomermaanden, terwijl in de wintermaanden er nauwelijks tot geen verschil zichtbaar is door de beperkte lichtbeschikbaarheid. In de vaargeul Paapsand Süd is het sediment van nature aanwezig (systeemeigen) en de aanslibbing als gevolg van de baggeractiviteiten is relatief laag (minder dan 0,6 mm per dag). Het aanwezige bodemleven is aangepast aan de lokale omstandigheden met een hoge slibaanvoer en

		regelmatige baggerwerkzaamheden. Daardoor komen gevoelige soorten hier nauwelijks voor en worden de aanwezige soorten naar verwachting niet beïnvloed door de lage sedimentatiesnelheden. <i>Dit is terug te vinden in Passende Beoordeling 4B.3.1, 5B.3, 5B.4 en 5D3.2. en in berekeningen uit de Slibstudie Bijlage B.</i>
3.	Indieners voeren aan dat Habitattype H1130 zeer ongunstige staat van instandhouding heeft. Voor dit habitattype geldt een verbeterdoelstelling. Baggeren staat de doelen in de weg. Verslechtering van het habitattype is in strijd met de Habitatrichtlijn. Onduidelijk is hoe de verbeteropgave van H1130 gehaald gaat worden.	De geplande baggeractiviteiten in vaargeul Paapsand Süd vormen geen belemmering voor de verbeteropgave van habitattype H1130 in de Waddenzee. Het baggeren vindt plaats in een reeds lang bestaande vaargeul met een hoogdynamisch areaal. In deze zone leven kortlevende, verstoringstolerante soorten die gewend zijn aan natuurlijke dynamiek. Langlevende kwetsbare soorten komen hier niet voor. • Hoge productiviteit: De activiteiten staan de productiviteit van biomassa niet in de weg; door het gebruik van de airset en het vermijden van baggeren tijdens het hoofdproductieseizoen kan het doorzicht van het water zelfs verbeteren, wat de biomassa-productie in de zomer ten goede komt. • Hoge biodiversiteit: Er is geen impact op het laagdynamische areaal waar kwetsbare, langlevende soorten voorkomen. Het baggeren vindt uitsluitend plaats in een hoogdynamisch gebied met kortlevende soorten die aangepast zijn aan natuurlijke verstoring, waardoor de hoge biodiversiteit niet wordt aangetast. • Kinderkamerfunctie voor vis: Hoewel deze functie in de Waddenzee al is afgenomen door factoren als wateropwarming en verlies van zoet-zout overgangen, hebben de baggerwerkzaamheden zelf slechts een lokaal en tijdelijk (verstoringseffect) invloed op vissen. De toegevoegde vertroebeling leidt niet tot een verdere verslechtering van het doorzicht in dit gebied. • Migratieroute diadrome vissen: Trekkende vissen navigeren in dit estuarium voornamelijk op basis van

		stroming, zoutgradiënten en geur, en dus niet primair op zicht. Bovendien migreren veel trekvisseren tijdens de nacht. Omdat bodemgebonden vissoorten nauwelijks effect ondervinden van vertroebeling en migratie niet op zicht gebeurt, staat de activiteit de migratieroute niet in de weg. • Voedselfunctie: Deze functie is verbonden aan droogvallende platen en biogene structuren zoals mosselbanken. Aangezien er geen fysieke habitatverstorende effecten of sedimentatie optreden op deze specifieke locaties, blijft de voedselfunctie intact. • Biotische structurerende elementen: Elementen als schelpdierbanken, schelpkokerwormvelden en zeegrasvelden worden niet fysiek aangetast. Eventuele effecten van vertroebeling op schelpdieren zijn getoetst en voor zeegrasvelden zijn mitigatiemaatregelen genomen, zodat de verbeteropgave niet in gevaar komt. <i>De details hiervan zijn terug te vinden in de Oplegnotitie Passende Beoordeling Paapsand Sud 23 feb 2026 onder Verbeteropgave habitattypen H1130.</i>
4.	Indieners menen dat de effectbeoordeling van typische soorten ontbreekt.	In de passende beoordeling is in de bijlage (Bijlage E) de complete lijst aan typische soorten meegenomen voor alle relevante habitattypen (H1110, H1130 en H1140). In Oplegnotitie Passende Beoordeling Paapsand Sud 23 feb 2026 is, onder de kop Typische soorten, de effectbeoordeling uitgevoerd op soortgroep. Voor Typische Vissoorten en Benthosoorten wordt onderbouwd dat er geen effecten zijn. Door te nemen mitigerende maatregelen kunnen ook effecten op Zeegras worden uitgesloten. <i>De mitigerende maatregelen zijn te vinden onder H5E in de Passende Beoordeling en in 1.1 Projectomschrijving aan het begin van deze Nota van antwoord.</i>
5.	Indieners voeren aan dat er een kennislacune is op het	Ten aanzien van zwevend stof is voor de Passende beoordeling gebruik gemaakt van de meest recente

	gebied van slib/stort in de Eems Dollard.	wetenschappelijke inzichten. Het betreft metingen in het gebied (doorzicht) alsook de effecten van zwevend stof op het vangstsucces van vogels.
6.	Indieners voeren aan dat baggeren de landschappelijke disbalans in stand houdt (geulverdieping, inpoldering).	Het projectgebied wordt gekenmerkt door grote morfologische dynamiek die hoort bij een estuarium. Ook momenteel is het systeem zich nog aan het aanpassen naar een nieuw dynamisch evenwicht, maar hebben antropogene (activiteiten) en abiotische (bv klimaat) processen hier ook gelijktijdig invloed op. Aanleidingen: inpolderingen, bedijking, geulverbreding en verdieping, toegenomen dynamiek eb/vloed, overgang van tweegeulensysteem naar één-geulsysteem, baggeren, stortlocaties, klimaatverandering. De tijdschaal waarop deze aanpassingen zich voordoen is orde van grootte 100 jaar. Door de stromingen en de golven migreren bodemvormen en veranderen platen en geulen zo voortdurend in vorm en diepte. Door landschappelijke veranderingen is er in het gebied een overschot aan slib dat in suspensie blijft of neerslaat. Door verkleining van het gebied in het verleden (voor de aanwijzing) is er te weinig luwe ruimte waar het slib blijvend kan sedimenteren. De aanvoer van slib vanuit de Eems en Noordzee blijft doorgaan. Door te hoge dynamiek in het gebied (wind, eb, vloed, stroming) kan het slib niet neerslaan en blijft het slib permanent deels in suspensie. Dit overschot aan slibsuspensie is een samenloop van verschillende aanpassingen en activiteiten in het gebied en wordt niet veroorzaakt door het baggeren. <i>Dit is onder andere terug te vinden in Slibstudie baggerwerkzaamheden onderhoud haven Delfzijl en Paapsand Süd H2.2 Morfolgie</i>
7.	Indieners zijn van mening dat de invloed van baggeren en sediment op bodemfauna, mosselbanken, hoogteverschil platen onvoldoende in beeld is gebracht.	Ten aanzien hiervan is gebruik gemaakt van de meest recente en beschikbare wetenschappelijke inzichten. Hoewel er lokaal en tijdelijk overlast kan ontstaan voor individuele soorten als gevolg van het baggeren, zijn de gevolgen op grootschalige niveau (populaties en habitatkwaliteit) niet significant vanwege de beperkte reikwijdte en de al bestaande verstoringsfactoren in dat specifieke gebied.

		<i>Zie ook de beantwoording hierna onder punt 13</i>
8.	Indieners voeren aan dat er een onjuiste cumulatietoets is uitgevoerd. Cumulatie van alle baggeractiviteiten die effect kunnen hebben op H1130 en garnalenvisserij dienen te worden meegenomen.	Zoals aangegeven in het profielendocument mbt de instandhoudingsdoelstelling H1130 estuaria zijn een bepaalde mate van sedimentatie en vertroebeling kenmerkend voor een goede structuur en functie. Vaargeulverruiming en baggeren en storten spelen in de Eems-Dollard wel een rol in de vertroebeling, maar een relatief beperkte. De sedimentconcentratie in de Waddenzee en de Eems-Dollard is een gevolg van de complexe interactie tussen verschillende processen en activiteiten op verschillende tijd- en ruimteschalen. Deze zogenaamde achtergrondconcentratie is een resultante van natuurlijke processen die het slib opwoelen (golven, wind en (getijde)stroming.), in combinatie met activiteiten die op verschillende plekken in de Eems-Dollard plaatsvinden. De bagger en visserij-activiteiten, waaronder garnalenvisserij die reeds worden uitgevoerd zijn meegenomen in deze achtergrond concentraties. In de berekeningen is als zodanig de cumulatie van alle activiteiten, ook van reeds bestaande activiteiten, op de slibconcentraties automatisch meegerekend, aangezien de bestaande activiteiten reeds verdisconteerd zijn in de achtergrondconcentratie. <i>Deze informatie is terug te vinden in onderanderen het profielendocument Estuaria (H1130), de Passende Beoordeling H2.3, Slibstudie baggerwerkzaamheden onderhoud haven Delfzijl en Paapsand Süd H2.3 en daarin verwerkt achtergrond onderzoek Slib in de Waddenzee (RHDHV, 2018)¹</i> Ter aanvulling: zie ook de laatste alinea onder de beantwoording op het vraagstuk omtrent werelderfgoed status, punt 9. Hier wordt de door Denemarken, Duitsland en Nederland toegezegde plan-MER op de cumulatieve druk op de trilaterale Waddenzee genoemd.

¹ RHDHV. (2018). *Slib in de Waddenzee. Een analyse en verklaring van de langjarige fluctuaties van sedimentconcentraties in water en bodem i.h.k.v. project KRW Slib.*

9.	De insprekers missen een beoordeling van de effecten van de baggeractiviteiten op de status van de Waddenzee als werelderfgoed. Zij wijzen erop dat een aantal NGO's op 6 maart jl. nog een brief stuurden aan de Unesco commissie om hun zorgen te uiten over de diverse activiteiten, waaronder garnalenvisserij. Vorig jaar uitte ook Unesco haar zorgen over de bescherming van de Outstanding Universal Values van de Waddenzee en verzocht de Nederlandse regering om voor 1 februari 2025 een rapport aan te leveren waarin de cumulatieve effecten van alle activiteiten in het Werelderfgoed-gebied in combinatie met de gevolgen van de klimaatverandering beoordeeld worden. De insprekers vragen zich af wanneer deze beoordeling klaar is en hoe, voordat deze cumulatiebeoordeling gereed is, de impact van de Baggeren op de Outstanding Universal Values beoordeeld wordt.	De status van UNESCO Werelderfgoed heeft op dit moment geen plaats in de beoordeling van natuurvergunningen. De bescherming van de Outstanding Universal Value zal gaan landen in het Beleidskader Natuur Waddenzee en, waar nodig en relevant, de Natura 2000-beheerplannen. Via die beide kaders kan dat mogelijk beleidsmatig inwerken op de natuurvergunningen voor deze activiteit. Ook is denkbaar dat hieruit een wijziging/herijking van TBB's voortvloeit. Hierop kan evenwel in de onderhavige besluitvorming nog niet vooruitgelopen worden. Insprekers wijzen op de door Denemarken, Duitsland en Nederland toegezegde plan-MER op de cumulatieve druk op de trilaterale Waddenzee. De door insprekers genoemde datum is niet correct. De drie landen zijn verzocht om voor 1 februari 2025 te reageren op de zorgen van Unesco middels een 'State of Conversation'. Deze is middels de volgende weblink te vinden: https://whc.unesco.org/en/documents/219295. De basis van de voorgenoemde plan-MER is een zogenaamd 'Scoping Report' waarin de aanpak van de plan-MER op de cumulatieve druk op de Waddenzee is beschreven. Een conceptversie is gedeeld met Unesco en onder review geweest bij stakeholders en de Commissie MER. Er wordt nu gewerkt aan een addendum op het rapport om de uitgebrachte adviezen te verwerken. Tevens is de opdracht voor de plan-MER inmiddels gegund en van start gegaan. Het is de verwachting dat de plan-MER op 1 februari 2028 opgeleverd kan worden.

10.	Indieners geven aan dat er niet is gekeken naar de negatieve effecten van klimaatverandering op de Waddenzee, waarbij ook wordt verwezen naar Evaluatiebeheerplan Waddenzee.	Volgens het Evaluatiebeheerplan heeft klimaatverandering in zekere mate invloed op de doelstellingen voor de Waddenzee. Zeewateropwarming en soorten- verschuivingen zijn directe gevolgen van klimaatverandering. Ook wordt verwacht dat door de opwarming van de aarde de invloed van stikstofstapeling voor extra stress op kwetsbare natuur zorgt. Door herijking van de Natuurdoelanalyses (NDA) wordt gekeken of de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van klimaatverandering nog haalbaar zijn of aangepast moeten worden. Op deze wijze worden bij vergunningverlening eventuele effecten van klimaatverandering gewaarborgd. Klimaatverandering an sich wordt niet (direct) beoordeeld bij de natuurvergunningverlening, maar wordt verdisconteerd bij het bepalen van de instandhoudingsdoelstellingen.
11.	Indieners voeren aan dat Verstoring onder water onvoldoende in beeld is gebracht. Er wordt verwezen naar de invloed van Koopvaardij schepen in diep open water; zou niet representatief zijn voor deze aanvraag. Aanname 'gewend raken aan geluid' problematisch, kan leiden tot gedragsverandering, habitatvermijding en verminderde fitheid.	Ten aanzien hiervan is gebruik gemaakt van de meest recente wetenschappelijke beschikbare inzichten. De gebruikte verstoringafstanden voor geluid (500 m voor vissen en 5.000 m voor zeezoogdieren²) zijn gebaseerd op worst-case scenario's voor diep water, maar worden toegepast voor het ondiepe gebied Eems-Dollard omdat dit in de praktijk tot conservatieve (veilige) schattingen leidt. Onderwatergeluid reikt namelijk verder naarmate het water dieper is. De basisgegevens komen uit metingen van zes koopvaardij schepen (100 meter lang, snelheid 13-16 knopen) in diep water. In de Passende Beoordeling zijn deze metingen omgezet naar zeer ruime worst-case afstanden. De Eems-Dollard is relatief ondiep; geluid in ondiep water wordt sneller gedempt dan in diep water. Dit komt door verstrooiing (overdracht naar de bodem), weerkaatsing tussen bodem en oppervlak voor lage frequenties en absorptie voor hoge frequenties. Het toepassen van data uit diep water op ondiep water is dus een veiligheidsmarge. De effecten in de werkelijkheid zullen kleiner zijn dan de berekende worst-case afstanden suggereren. De aanwezige zeezoogdieren hebben, onderbouwd door literatuur en waarnemingen, waarschijnlijk al een vorm van gewening of tolerantie ontwikkeld voor geluidverstoring in dit drukke gebied.

² Arends et al. (2009)- Arends, E., Groen, R., Jager, T., Boon, A., & (eds.). (2009). *Passende Beoordeling Wind op Zee*.

		Uit tellingen blijkt ook dat de aantallen aanwezige zeezoogdieren in het Waddengebied niet verminderen en langdurige blootstelling aan geluid kennelijk geen invloed heeft op hun aanwezigheid. Voor de grijze zeehond is zelfs een sterke groei over de afgelopen jaren te zien (sinds 2015) en voor de gewone zeehond zien we een redelijk stabiele schommeling tussen 7 en 9 duizend dieren sinds 2015³. Zoals in de oplegnotitie is aangegeven zorgen de geplande activiteiten niet voor een toename van de totale verstoring boven het reeds aanwezige niveau. Ondanks de hoge verstoring in het gebied zijn bruinvissen en zeehonden in de laatste 10 jaar waargenomen in het gebied. Omdat het verstoringseffect als gevolg van de baggeractiviteiten zeer plaatselijk is en er voldoende uitwijkruimte voor zeezoogdieren is, worden er geen negatieve effecten op populatieniveau of de instandhoudingsdoelen verwacht. <i>Dit is in verdere details terug te vinden in de Passende Boordeling H 4.B.5 en de Oplegnotitie Passende Boordeling Paapsand Süd 23 feb 2026 onder Aanvulling op H5B.5 Verstoring door onderwatergeluid</i>
12.	Indieners voeren aan dat er gebaggerd wordt in hoog, maar ook gedeeltelijk in laagdynamisch gebied. Zonder deze vergunning zou het bodemleven zich kunnen herstellen.	De habitat in Paapsand Süd is grotendeels hoogdynamisch en wordt in de huidige situatie sterk beïnvloed door aanslibbing en de baggerwerkzaamheden ter plaatse. In Cartering (figuur 18 uit Toelichting op de zoute ecotopenkaart Waddenzee - kombergingsgebied Eems Dollard 2020 (RWS MWTL, 17 oktober 2023)) is een deel aangegeven als laagdynamisch. Door de ligging van de vaargeul en de connectie naar achterliggende haven is dit deel al lange tijd onderhevig aan verslibbing (en ook aan baggeractiviteit). Normaliter zal er in laagdynamisch areaal minder verstoring plaatsvinden, maar op deze specifieke locatie is er wel al sprake van verstoring door slib, en zijn de organismen die hier leven al gewend aan een hoge mate van vertroebeling. <i>Dit kan worden teruggevonden in de Passende Beoordeling paragraaf 5B.2 en RWS-2026 6307 Reactie op Aanvullingsverzoek Wnb-vergunningaangvaag baggeren Paapsand Süd alsmede verspreiden van de vrijgekomen baggerspecie getekend onder Punt 3.</i>

³ Wageningen Marine Research; Delta Projectmanagement in opdracht van RWS/Provincie Zeeland

13.	Indiener voert aan dat sibsedimentatie van minder dan 1 cm al kan leiden tot enig effect op de bentische gemeenschap (kleine onderwater/bodem leven), baggeren zorgt in een stortvak voor een veel grotere laag.	Er wordt in principe gebruik gemaakt van de Airset. Een grote hoeveelheid sediment in een stortvak is hierbij niet aan de orde. Hoewel er bij het gebruik van de Airset lokaal en tijdelijk overlast kan ontstaan voor individuele soorten in de directe vaargeul, zijn de gevolgen op grootschalige niveau (populaties en habitatkwaliteit) niet significant vanwege de beperkte reikwijdte en de reeds bestaande verstoringsfactoren c.q. slibsedimentatie in dat specifieke gebied. De geplande werkzaamheden hebben geen significante negatieve effecten op het populatieniveau van macrobenthos (waaronder schelpdieren) of op foeragerende vogels en de voedselketen. Ook voor het habitatype H1130 (Estuaria) wordt geen doorwerkend kwaliteitsverlies verwacht. De maximale sedimentatiesnelheid bedraagt 0,06 mm/dag. Hoewel dit hoger is dan de tolerantiegrens (0,33 mm/dag) voor de gevoeligste schelpdiersoort (de Strandgaper), treedt deze hoge sedimentatie alleen op rondom de vaargeul. Het Natura 2000-gebied Hond en Paap, waar Strandgapers in hogere aantallen voorkomen, wordt niet bereikt door de sedimentatiewolk. Alleen individuele dieren die zich toevallig in de vaargeul bevinden, kunnen negatief beïnvloed worden. Er zijn geen bekende schelpdierbanken in de gebiedsreikwijdte van de slibwolk. Het gebied waar de sedimentatie optreedt (de vaargeul) is al frequent gebaggerd om aanslibbing tegen te gaan. Dit betekent dat het habitat hier al eerder verstoord is door menselijke ingrepen en sedimentatie. Het maximale gebied met merkbare sedimentatie (> 0,33 mm/dag) is circa 1,2 km² rond de baggerlocatie. De aanslibbing is laag (< 0,6 mm/dag). <i>Dit kan worden teruggevonden in de Passende Beoordeling hoofdstuk 5.B.4 en 4.D.2..</i>
14.	Indiener brengt in dat er effecten op de voedselketen en het bodemleven kunnen optreden en dat ten onrechte cumulatieve effecten hierop niet zijn meegenomen.	Het stuk waarnaar wordt verwezen ziet op de geulen van de Eems-Dollard. Dit houdt dus het gehele vaargeulen systeem in en niet slechts de vaargeul Paapsand Sud. De Passende beoordeling en bijbehorende stukken met betrekking tot dit vergunningen-traject richten zich enkel op de vaargeul Paapsand Sud.

	Hiervoor wordt een stuk aangehaald (Abiotische effecten baggeren en verspreiden in de Waddenzee, Deltaris, 2024⁴) welke doelt op de oppervlakte van de verstoring.	Vandaar dat de beantwoording zich beperkt tot de relatie van deze zienswijze in het project baggeren vaargeul Paapsand Sud. Door de mitigerende maatregelen vindt de vertroebeling niet meer jaarrond plaats, enkel in het winterseizoen. Dit zorgt ervoor dat de vertroebeling rond de paap een stuk minder wordt, en ook in zijn algemeenheid neemt vanwege de beperking van het baggervolume de vertroebeling en daarmee het verstoord oppervlak af. <i>Dit is terug te lezen in de passende beoordeling onder hoofdstuk 5A.3, 5B en 5F. Zie ook de beantwoording mbt cumulatie en sedimentatie hiervoor onder punten 8 en 13.</i>
15.	Indiener voert aan dat vertroebeling effecten op vissen kan hebben. Slibconcentratie bij gebruik van de airset en/of verspreiden baggerspecie is hoger dan de natuurlijke concentratie en kan effect hebben op (trek)vissen.	Omdat de vissen in het gebied niet afhankelijk zijn van zicht voor migratie, vormt de slibwolk geen fysieke of functionele barrière. Bovendien migreren veel trekvisser tijdens de nacht. <i>Dit staat verder verwerkt en uitgelegd in de Oplegnotitie Passende Boordeling Paapsand Sud 23 feb 2026 onder Verbeteropgave habitattypen H1130, Migratieroute diadrome vissen.</i>
16.	Indiener voert aan dat de daadwerkelijke effecten van de Airset nog onbekend zijn. Er is nog te weinig zicht op onderzoek naar deze kennislacune. Indiener stelt voor een monitoringsverplichting toe te voegen aan deze vergunning om de effecten van de Airset binnen 4 jaar inzichtelijk te maken.	Binnen het programma ED2050 is gesteld onder de strategie Slimmer baggeren en verspreiden dat samenwerking gezocht wordt met het Duitse modelonderzoek over de effecten van verspreiden op de huidige en alternatieve verspreidingslocaties. Ook verschillende methoden van baggeren worden in deze strategie onderzocht. Voor de onderhavige vergunning zijn twee methoden besproken. Het gebruik van de Sleephopperzuiger en het gebruik van de Airset. Hieronder wordt het gebruik en de onderbouwingen uit de PB van beide methoden toegelicht en samengevat.

⁴ <https://www.deltares.nl/expertise/publicaties/abiotische-effecten-baggeren-en-verspreiden-in-de-waddenzee-voorbereidende-studie-voor-het-opstellen-van-het-tweede-natura2000-beheerplan-waddenzee>

		De sleephopperzuiger was onder de voorgaande vergunning vergund. Bij deze methode wordt het slib opgezogen, door middel van een soort onderwater stofzuiger, en vervoerd in een boot. Dit slib wordt vervolgens naar een hiervoor speciaal aangewezen stortlocatie gebracht. Waar het in een keer wordt gestort. Voor deze activiteit zijn twee stortlocaties beschikbaar: Bocht van Watum en de Dollard. Omdat de bocht van Watum "vol" is kan deze niet langer worden gebruikt, dus is hiervoor enkel een onderbouwing voor de Dollard meegenomen in de PB. Het storten van het slib zorgt voor een grote hoeveelheid slib op een klein gebied en een hoge vertroebelingspiek (200mg/L). De Airset werkt anders. Bij deze methode wordt het slib weggeblazen door middel van een soort onderwater bladblazer. De Airset blaast dezelfde hoeveelheid slib langzaam voort tot het in de vaargeul komt waar het vervolgens wordt weggevoerd door de stroming. Het slib verspreidt zich hierdoor over een groter oppervlak, maar omdat het gesuspendeerd raakt in de waterkolom is de vertroebelingspiek lager (100 mg/L). In de PB is onderbouwd dat de aanwezige soorten geen negatieve effecten ondervinden van vertroebeling als gevolg van de Airset. De mitigerende maatregelen zorgen ervoor dat de mogelijke effecten van vertroebeling van de Airset worden verminderd. Omdat er enkel met de Airset kan worden gebaggerd met uitgaand tij spoelt de slibwolk sneller weg met de stroming. Bij het verspreiden met een sleephopper in het stortvak bij opgaand tij in de Dollard verdeelt de sedimentatie zich over de omgeving en blijft meer in het systeem, zie bijlage B (slibstudie). Daarnaast wordt enkel gebaggerd tijdens het winterseizoen waardoor het belangrijkste productieseizoen voor biomassa en het groeiseizoen voor Benthische soorten en estuaire vissoorten niet door de activiteit wordt verstoord. Als gevolg van de te nemen mitigerende maatregelen kunnen significante gevolgen worden uitgesloten.
--	--	---

		Niettemin is in overleg met aanvrager een aanvullend voorschrift opgenomen dat ziet op een monitoring om in zijn algemeenheid de gebruikelijke milieu effecten van de Airset en de effecten op de fysieke eigenschappen van het slib in beeld te brengen. In overeenstemming met de zienswijze dienen deze effecten de komende vier jaar te worden gemonitord. <i>Deze monitoring is terug te vinden in onder anderen H2.7 en voorschriften 25 en 26 van het besluit.</i>
17.	Indiener voert aan dat Eems-Dollard niet voldoet aan KRW normen	De KRW normen worden niet getoetst in de natuurtoets. Bij besluitvorming op grond van artikel 6, lid 3, Habitatrichtlijn (zie ook art. 16.53c. Omgevingswet) kunnen uitsluitend de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen in overweging worden genomen. Alleen de belangen die op basis van de juridische bevoegdheid relevant zijn, mogen worden betrokken bij de besluitvorming. De KRW vormt een afzonderlijk toetsingskader náást de Natura 2000-regelgeving. De KRW-doelstellingen worden daarom niet binnen de Natura 2000-toets beoordeeld. De verantwoordelijkheid voor het voldoen aan overige wet en regelgeving buiten de Wet Natuurbescherming, ligt bij de aanvrager en uitvoerder. Voor zover het overigens gaat om ecologische doelstellingen uit de KRW, wordt opgemerkt dat uit de PB volgt dat significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen Waddenzee zijn uitgesloten.
18.	Bbk / Rbk milieunormen	De BKB/RBK normen worden niet getoetst in het kader van de Natuurvergunning. De verantwoordelijkheid voor het voldoen aan overige wet en regelgeving buiten de Wet Natuurbescherming, ligt bij de aanvrager en uitvoerder. Niettemin is voorgeschreven dat de resultaten van bemonstering ogv Besluit bodemkwaliteit ook aan LVVN dienen te worden gezonden.

2.3.2 Formele/ Procedurele aspecten

Kenmerk
27021203

	Formele/procedurele aspecten	Beantwoording
19.	Indiener voert aan dat de maximale hoeveelheid te baggeren specie per jaar niet duidelijk is weergegeven in de voorschriften. <i>Vergunningvoorschrift</i>	Voorschriften zijn aangepast.
20.	Indieners voeren aan dat het voorschrift mbt het gebruik van de Airset niet overeenkomt met de Passende Beoordeling. Zij verzoeken deze data aan te passen naar oktober tot en met april. <i>Vergunningvoorschrift</i>	Voorschrift is aangepast.
21.	Indiener verzoekt de jaarlijkse rapportage uit te breiden met hoeveel en wanneer er daadwerkelijk gebaggerd is. <i>Vergunningvoorschrift</i>	Dergelijk voorschrift is opgenomen.

2.3.3 Wijzigingen

De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het ontwerp-besluit zijn de volgende:

Er is een aantal redactionele wijzigingen in dit besluit doorgevoerd ten opzichte van het ontwerp besluit. Dit behelst enkel tekstuele wijzigingen en geen inhoudelijke wijzigingen. Inhoudelijke wijzigingen naar aanleiding van de zienswijzen zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Onderwerp		
Vergunningvoorschriften	Voorschrift 17	Voorschriften zijn zodanig aangepast dat het duidelijkheid is dat het maximum totaal te baggeren volume voor zowel de Airset als de Sleephopperzuiger tezamen 135.000 m ³ beslaat.
	Voorschrift 18	Airset data aangepast naar oktober tot en met april.
Onderwerp		

Monitoring	Voorschrift 22	Jaarlijkse rapportage is uitgebreid met verzoek om data wanneer en hoeveel er gebaggerd is .
Monitoring	Voorschrift 24, 25 en 26	Er is een aanvullend voorschrift opgenomen dat ziet op het in zijn algemeenheid nader monitoren van de effecten van de Airset.

Kenmerk
27021203

BIJLAGE

In deze bijlage zijn per volgnummer van de hiervoor weergegeven onderwerpen, de registratienummers van desbetreffende zienswijzen weergegeven.

Kenmerk
27021203

Beantwoording zienswijzen per gebundelde indieners / per onderwerp

Onderwerp		Zaaknummer	
Zienswijzen Volgnummer 1 t/m 18		#44883203	De antwoorden kunt u vinden in de Nota van Antwoord.
Vergunningvoorschriften Volgnummer 19		#44883203	Hoeveelheid te baggeren per jaar is aangepast in het vergunning voorschrift naar 135k.
Volgnummer 20		#44883203 #44705312	Airset data is aangepast naar oktober tot en met april.
Volgnummer 21		#44883203	Jaarlijkse rapportage is uitgebreid met hoeveel en wanneer er gebaggerd is.
Monitoring Volgnummer 16		#44883203	Er is een aanvullend voorschrift opgenomen in het besluit welke toeziet op het monitoren van de effecten van de Airset.